

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**VII МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» жовтня 2016

**Київ–Санкт-Петербург–Відень
2016**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**VII МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ
ТА ФІНАНСІВ»**

«31» жовтня 2016

Сборник тезисов научных работ

**VII МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ
И ФИНАНСОВ»**

«31» октября 2016

Abstracts of scientific works

**VII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS
AND FINANCE»**

«31» october 2016

Київ–Санкт-Петербург–Відень
2016

ББК 65
УДК 330.1
А-43

Актуальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт VII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Санкт-Петербург–Відень, «31» жовтня 2016 року / Фінансово-економічна наукова рада, 2016. — 54 с.

У збірнику представлені матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

ББК 65
УДК 330.1

© Автори статей, 2016
© Фінансово-економічна наукова рада, 2016
© Міжнародний науковий журнал, 2016

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.

Член редакційної колегії: **Лойко Валерія Вікторівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Селіверстова Людмила Сергіївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Чаленко Надія Володимирівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Белялов Талат Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — кандидат економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Бадзим Олександр Сергійович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Квасова Ольга Петрівна** — кандидат економічних наук.

Зміст

СЕКЦІЯ 1. БАНКІВСЬКА СПРАВА	6
Примак Юліана Ростиславівна	
Валютне регулювання та аналіз його впливу на фінансовий стан банківських установ	6
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ....	10
Токар Ярина Іллівна, Гоблик Володимир Васильович, Щербан Татьяна Дмитрівна	
Розвиток інституційного середовища регулювання депресивних ринків праці в Україні.....	10
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА.....	13
Островський Іван Валентинович	
Економічна ефективність модернізації потенційно небезпечних виробництв України.....	13
Легка А. О., Коваленко Д. І.	
Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства	17
СЕКЦІЯ 4. ІНВЕСТИЦІЇ	20
Швець О. Ю.	
Фактори, що формують інвестиційну привабливість банківського сектору	20
СЕКЦІЯ 5. ІННОВАЦІЇ.....	24
Сулима Надія Миколаївна, Шупрудько Наталія Володимирівна	
Перспективи розвитку інноваційних ідей у ресторанному бізнесі	24
СЕКЦІЯ 6. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА.....	27
Марченко Оксана Анатоліївна	
Регіональні особливості маркетингової діяльності в функціонуванні туристичної індустрії України	27
Марченко Оксана Анатоліївна, Іванова Валентина Михайлівна, Яценко Анастасія Дмитрівна	
Особливості впровадження інноваційних засобів регіонального розвитку у галузі туризму.....	31

СЕКЦІЯ 7. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ	35
Бугіль Світлана Ярославівна Методичні підходи фінансової стійкості і безпеки місцевих бюджетів в умовах децентралізації	35
СЕКЦІЯ 8. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	38
Бычкова Ольга Владимировна, Билан Анастасия Сергеевна Диагностика банкротства шахты им. А.А. Скочинского с использованием методики У. Бивера.....	38
Кривобок П. В. Визначення вигоди підприємця від вибору моделі соціально-орієнтованого підприємництва	42
Новіцька Ольга Василівна Інтелектуалізація праці в процесі інтенсифікації господарської діяльності підприємства	45
Жиентаев Сансызбай Мухаметкалиевич, Утеулин Валентин Нуркелгенович Организация производства экологически чистого зерна – развитие производства зерна в Республике Казахстан.....	48

Секція 1. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Примак Юліана Ростиславівна
*Аспірант кафедри обліку в кредитних і
бюджетних установах та економічного аналізу
ДВНЗ Київський Національний Економічний Університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА АНАЛІЗ ЙОГО ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

В останні роки відбулися значні зміни та перетворення в усіх без виключення сферах життя сучасної України. Особливо це торкнулося фінансів, економіки та банківської сфери країни.

Це зумовлено зростанням інтересу до вирішення проблем валютного регулювання в країні шляхом прийняття ефективних законопроектів в цій сфері.

Аналізуючи останні наукові дослідження та публікації в області обраної тематики варто відзначити роботу Сулейманової С.Р. «Валютне регулювання в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку», де автор зазначає, що валютне регулювання — це комплекс важелів за допомогою яких держава регулює всі види операцій з валютними цінностями, здійснювані суб'єктами ринкової діяльності [4, с.103].

Суторміна А.М. у своєму дослідженні «Особливості використання адміністративних інструментів валютного регулювання», обґрунтовує та аналізує особливості використання адміністративних інструментів валютного регулювання, зокрема політики валютних обмежень НБУ [6, с. 795–796].

Для підтримання економіки, а також банківського сектору держава використовує систему валютного контролю та регулювання. Основним законом, що регулює діяльність банківських установ, та їх відносини є Закон «Про банки і банківську діяльність» від 12.07.2000 р. [1]. Головним законодавчим актом України щодо валютного регулювання є Декрет Кабінету Міністрів України № 15–93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» (надалі — Декрет) від 19 лютого 1993 року [3].

Шляхом введення тієї чи іншої заборони держава впливає на регулювання експорту чи імпорту через грошовий потік. Яскравим прикладом може бути валютна інтервенція.

Основний недолік валютної інтервенції в тому, що вона має тільки короткостроковий ефект і не може забезпечити високого рівня макроекономічних показників, від яких залежить стабільність національної грошової одиниці.

Валютну інтервенцію і регулювання відсоткових ставок можна віднести до економічних важелів валютного регулювання. Разом з цим широко застосовують адміністративні методи такого регулювання, особливо практику валютних обмежень.

Яскравим прикладом валютних обмежень в Україні було введення Постанов НБУ спрямованих на врегулювання економічної ситуації на валютно-грошових ринках.

Нещодавно була прийнята нова постанова Національного Банку України № 140 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 03.03.2016р. [2] Постанова № 140 набрала чинності з 05.03.2016 року і діє до 08.06.2016 року включно.

Прийняття цієї постанови привнесла суттєве пом'якшення на грошово-кредитний ринок. Одною із причин подібного кроку з боку НБУ експерти зазначають перевищення кількості купленої від населення валюти над проданою.

Але не зважаючи на такі радикальні кроки Постанова 140 продовжує підтримувати рішення стосовно обов'язкового продажу надходжень юридичних осіб в іноземній валюті у розмірі 75% від суми [2]. Розрахунки за операціями з експорту-імпорту не можуть перевищувати 90 календарних днів. Обмеження щодо валютних переказів; суворий контролю за здійсненням платежів за валютними операціями на суму 50 000 доларів США і більше тощо. Скасування обмежень на трансакції в іноземній валюті було важливим кроком в напрямку руху до відкритої економіки та зменшення ролі держави в економіці [5].

Особливо варто відзначити пункт 9 цієї Постанови, відповідно до якого ліміт для уповноважених банків на загальну довгу відкриту валютну позицію не має перевищувати 1%. А відповідно до пункту 6 відбувається призупинення випуску ощадних (деPOSITНИХ) сертифікатів.

Можливі наслідки подібної постанови наведені в таблиці 1.

Постанова 140 є результатом послаблення контролю над валютними операціями на банківському ринку України. Основною причиною її прийняття був масштабний відтік грошових коштів в тіньову сферу, через неможливість купівлі валюти в банківських установах. Постанова має суттєві позитивні наслідки. При більш стабільній економічній ситуації в країні цю Постанову варто було б прийняти на більш тривалий термін.

Це могло стати ще одним кроком для виходу з кризи. Але при нинішній ситуації в країні кількість негативних моментів при продовженні дії Постанови переважає над позитивними. Відповідно коротко тривалість цієї постанови виправдана. При налагодженні ситуації в країні Постанова 140 може бути поновлена у дії або доопрацьована і поновлена в дії після граничного терміну.

Таблиця 1

Позитивні і негативні наслідки короткострокового та довгострокового періоду дії Постанови № 140

Умови	Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Короткотермінова дія постанови і її скасування після 08.06.2016 р.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Збільшення довіри клієнтів до банків. 2) Пожвавлення банківських операцій з корпоративними та VIP-клієнтами. 3) Можливість реалізації банками банківських металів у злитках та монетах на суму більшу за 3000 грн. 4) Детінізація валютнообмінних операцій. 5) Збільшення суми кредитування. 6) Можливість реалізації іноземної валюти в більших обсягах. 7) Збільшення банківського капіталу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Можливий відток грошових коштів в результаті погашення депозитів клієнтів та їх виведення з поточних рахунків. 2) Зростання рівня кредитного ризику.
Продовження дії постанови після 08.06.2016 р.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Збільшення оборотності капіталу. 2) Покращення ситуації з малим і середнім бізнесом у довгостроковій перспективі. 3) Значне збільшення кредитного портфелю. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Можливість втрати контролю над ситуацією на банківському ринку. 2) Ризик виникнення нових корупційних схем. 3) Зростання кількості неліквідних активів в результаті непогашення заборгованості позичальниками. 4) Відтік іноземної валюти.

Загалом, українське законодавство в сфері валютного регулювання та контролю недосконале, що негативно впливає на валютну позицію та фінансову стійкість банку. Наша економіка побудована в більшій частині на експорті, тому ризики при обміні національної валюти на долари, євро

чи інші іноземні валюти є дуже суттєвими для наших закордонних партнерів. Але на відміну від більшості країн де подібні ризики частково нівелюються через законодавчі акти, які підтримують деривативи, вітчизняні норми валютного регулювання дуже застарілі і не відповідають ринковим стандартам. Тому для вирішення основних окреслених проблем валютного регулювання та подальшої стабілізації економіки необхідне повне оновлення законодавчої бази України до європейського рівня.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 12.07.2000 р.
2. Постанова Правління Національного банку України № 140 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 03.03.2016 р.
3. Декрет Кабінету Міністрів України № 15–93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 р.
4. Сулейманова С. Р. Валютне регулювання в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / С.Р. Сулейманова // Право і суспільство. — 2015. — № 5 частина 2. — С. 102–108.
5. Звіт Європейської Бізнес Асоціації «В центрі уваги: проблеми валютного регулювання в Україні», 2007.
6. Суторміна А. М. Особливості використання адміністративних інструментів валютного регулювання / А. М. Суторміна // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2015. — № 3 — С. 795–800.

Секція 2. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Токар Ярина Іллівна

*Аспірант кафедри фінансів
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

Гоблик Володимир Васильович

*д.е.н. доцент
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

Щербан Татьяна Дмитрівна

*д. псих. професор
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА РЕГУЛЮВАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ РИНКІВ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Інституалізація регулювання депресивних ринків праці зв'язана з адаптацією національного законодавства до міжнародних норм регулювання трудових відносин, що має важливе значення для в умовах активної глобалізації світової економіки в соціально-трудої сфері.

Державна активна політика економічно розвинених країн світу передбачає реалізацію комплексу заходів організаційного, економічного та соціального спрямування, найважливішими із яких є:

- розвиток інституційних засад державного регулювання депресивних ринків праці;
- розробка цільових (спеціальних) програм сприяння зайнятості в тісній ув'язці з прогнозованими змінами в економіці локальних господарських систем, що мають статус депресивних;
- функціонування ефективної системи підготовки і перепідготовки кадрів;
- надання фінансових ресурсів (кредитів, гарантій під банківські кредити, грантів та субсидій) суб'єктам господарювання на цілі розвитку сфери докладання праці як головної умови розв'язання проблеми зайнятості.

Відмічений блок проблем складає несучу конструкцію політики формування активного ринку праці на депресивних територіях економічно розвинутих країн світу і може бути успішно адаптований до українських реалій.

Узагальнення світового досвіду вказує на те, що розвиток інституційного середовища регулювання депресивних ринків праці в Україні доцільно здійснювати у двох напрямках, опираючись на досвід Швеції, Німеччини та Франції. Перший напрям пов'язаний із вдосконаленням нормативно-правової бази та необхідністю прийняття базового закону «Про засади державної регіональної політики», де повинно бути унормовано інституційне забезпечення державної політики підтримки і розвитку депресивних територій та їх ринків праці. в цьому контексті вкрай важливим є розширення кола передбачуваних інституційних суб'єктів регулювання соціально-трудових відносин, що логічно вписується в процеси децентралізації. Прикладом в цьому плані може послужити Європейська стратегія зайнятості як основний інструмент регулювання зайнятості, яка передбачає налагодження постійного соціального діалогу між органами державної влади, бізнесу та громадськими інституціями. Рівноправність його учасників досягається завдяки тому, що бізнес та громадські об'єднання володіють інформацією про кон'юнктурні коливання на локальних ринках праці, а держава забезпечує відкритий доступ до неї, створюючи тим самим умови для узгодженості структурних змін в економіці з системою підготовки та перепідготовки кадрів.

Суттєвої модернізації потребує основний державний інститут регулювання — служба зайнятості населення, яка у відповідності з рекомендаціями МОП повинна співпрацювати з іншими державними і приватними секторами в питаннях географічного розміщення промислових підприємств, приймати участь у вирішенні проблем житлового будівництва, організовувати громадські роботи, виступати із заключенням по державній інвестиційній політиці, приймати участь у вирішенні питань зайнятості в умовах соціально-економічної ситуації, що змінюється [4, с. 120]. Сьогодні служба зайнятості населення лише частково реалізує покладені на неї функції, що знижує ефективність її функціонування. Слабкою ланкою в її діяльності є відсутність постійного зв'язку з локальними депресивними ринками праці, які географічно віддалені від районних центрів і міст, де в основному функціонують її структури. Тому вкрай важливим завданням є подолання її відірваності та ізольованості від проблемних ринків праці. Значною мірою, як показує досвід економічно розвинутих країн світу, усунути цю проблему можна за рахунок використання інформаційних технологій, комп'ютерних мереж, електронної пошти, телезв'язку. Прикладом в цьому плані є досвід США, де в 1990 році 5% робочої сили працювало дома з підключенням терміналів

до центральних комп'ютерів у закладах і підприємствах [5, с. 14]. Сьогодні ця кількість суттєво зростає. Використання комп'ютерних технологій в діяльності служби зайнятості забезпечить перманентний зв'язок з локальними ринками і суттєво полегшить пошук роботи для потенційних споживачів інформації про вільні робочі місця і вакансії, де відсутні центри зайнятості, або їх філіали.

Розширення суб'єктної інституційної інфраструктури регулювання депресивних ринків праці може бути реалізовано за рахунок ефективного функціонування приватних служб працевлаштування. Такий досвід успішно запроваджено у США, Великобританії, Німеччині. Однак, його використання в Україні вимагає зваженого підходу, особливо у транскордонних регіонах країни, щоб не порушувати трудовідтворювальні процеси, не створити штучний дефіцит кадрів окремих професій та стимулювати високу текучість кадрів на підприємствах, інтенсивну трудову міграцію, відтік мізків. Ці процеси повинні перебувати під постійним контролем державних органів регулювання трудовозайнятості, оскільки є важливим елементом державної безпеки.

Список використаної літератури

1. Мікловда, В. П. Життєздатний економічний розвиток регіону: Монографія [Текст] / редкол.: В. П. Мікловда, С. С. Слава-Продан, С. В. Сембер, В. В. Гоблик. — Ужгород: Ліра, 2009. — 432 с.
2. Регулювання трудовіграційних процесів в транскордонному регіоні: монографія / М. І. Пітюлич, В. В. Гоблик, Т. Д. Щербан, М. М. Пітюлич та ін.; за заг. ред. д. е. н., проф. Пітюлича М. І. — Мукачево: Вид-во МДУ, 2015. — 150 с.
3. Гоблик В. В. Внешнеэкономические связи в трансграничных регионах: опыт Украины и стран Евросоюза: монография / В. В. Гоблик; Мукачевский государственный университет. — М.: ЦСП и М, 2015. — 318 с.

Секція 3. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Островський Іван Валентинович

аспірант Державної установи

«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку»

НАН України, м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ВИРОБНИЦТВ УКРАЇНИ

Поверхневий підхід до формування нових ринкових інститутів, руйнівна модель роздержавлення, лобіювання особистих інтересів у владі, не виважена політика антикризового регулювання та багато іншого не дозволили незалежній Україні реалізувати свій потенціал та швидко наблизитись до рівня розвитку провідних країн. Проблеми за роки реформ лише поглибились.

Більш як 2/3 загального обсягу промислової продукції припадає на галузі, що виробляють сировину, матеріали й енергетичні ресурси. У вітчизняній економіці домінують енергоємні і матеріаломісткі виробництва, які є залежними від імпорту ресурсів. Частка продукції соціальної орієнтації становить лише 1/5 від обсягу промислового виробництва. Внаслідок недостатнього інвестування в засоби виробництва, спрацювання основних фондів складає близько 60%.

Впродовж 20 років спостерігається постійне зниження кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю до 13% від загальної кількості. Як наслідок, питома вага інноваційного продукту становить лише 6,7% (Євросоюз – 60%, Південна Корея – 65%, Японія – 67%, США – 78%). В Україні енергомісткість ВВП є в 2,5 рази вищою від середньої енергомісткості ВВП у розвинутих країнах, що унеможлиблює конкурентну боротьбу вітчизняних виробників, стримує оновлення капіталу, інновації тощо. Саме це є одним із наріжних каменів та тягарем української економіки. [3]

Сьогодні в Україні домінує третій технологічний уклад (чорна металургія, металообробка, легка, деревообробна промисловість тощо), характерний для періоду 1880–1930 рр. За випуском продукції: третій технологічний уклад займає близько 58%, четвертий – 38%, п'ятий – 4%. Щодо фінансування науково-технічних розробок, то 70% становить

четвертий технологічний уклад і 23% – п'ятий. Відповідно до інноваційних витрат, 30% їхньої вартості становить третій технологічний уклад, 60% – четвертий, 8,6% – п'ятий.

Таким чином, серед найболючіших проблем, пов'язаних із модернізацією та конкурентоспроможністю економіки України є: значна структурно-технологічна відсталість, висока зношеність виробничого капіталу та значний рівень енергомісткості ВВП; залежність від зовнішніх джерел ресурсів; незадовільний стан ринкової інфраструктури та інноваційної системи; низький рівень життя та купівельної спроможності населення, а також висока диференціація доходів населення; орієнтація на експорт ресурсів та нерозвиненість виробництва для споживчого ринку; організаційна недосконалість і низький рівень капіталізації виробництва; відкритий доступ іноземної високо конкурентної продукції тощо. [5]

На сьогодні питання модернізації економіки України залишаються актуальними, оскільки цього вимагають невтішні реалії та тенденції економічних явищ і процесів. Державі потрібно розробити чітку програму інноваційного розвитку, що вимагає визначення концептуальних засад, виділення пріоритетних напрямків та створення ефективних механізмів стимулювання процесу модернізації.

Модернізація, як процес удосконалення існуючих систем, методів, процедур та технологій для підвищення їх ефективності та надійності, є одним із важливих напрямків підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку та зростання ефективності виробництва. Цим самим вона сприяє покращенню добробуту населення. У глобальному світі актуальність модернізації економіки додатково підкреслюється необхідністю конкурувати з міжнародними суб'єктами.

Модернізація підприємства у сучасних умовах – це процес трансформації діючого виробництва, який забезпечує перехід об'єкта модернізації на більш високий технологічний уклад. Основним завданням модернізації промислових підприємств має бути досягнення такого техніко-технологічного рівня, який дасть змогу модернізованому підприємству виготовляти продукцію з інноваційним наповненням та конкурентоспроможну на зовнішньому і внутрішньому ринках.

Але цілком модернізації може бути і покращення екології за рахунок зменшення навантаження на навколишнє природне середовище. У такому разі слід говорити про екологічну модернізацію на підприємстві, яку доцільно виокремити як самостійний вид модернізації. Предметом такої модернізації виступає система охорони навколишнього природного середовища. Необхідність подолання інноваційної та технологічної відсталості української економіки зумовила появу у науковій літературі поняття інноваційна модернізація. Таке словосполучення можливе для використання аби підкреслити, що модернізація – це процес якісного

удосконалення продуктивних сил шляхом впровадження інновацій. Але виокремлення його у якості виду модернізації не є доцільним.

Системно-екологічний підхід до модернізації виробництва полягає в системній екологізації всіх складових частин виробництва, тобто системи управління, технологічних процесів, господарської та інвестиційної діяльності підприємства. Це означає: екологізацію функцій системи загального управління підприємством із запровадженням міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту, екологічного аудиту, а також досвіду екологічного інжинірингу, маркетингу, лізингу, страхування; оновлення виробничих процесів (технологічних систем) для поліпшення екологічних характеристик виробництва з економічним ефектом; модернізацію очисних споруд з економічним ефектом; екологічне оздоровлення проммайданчика і прилеглої території; підвищення екологічної свідомості та кваліфікації персоналу. [4]

Під час екологічної модернізації слід застосовувати такі інструменти екологічного менеджменту, як екологічний аудит, інжиніринг (реінжиніринг), маркетинг та екологічне навчання. Процес екологічної модернізації починається з постановки завдання і формулювання проблем. Це можна зробити професійно завдяки комплексному екологічному аудиту, тобто аудиту місцевості або промділянки, на якій розташоване підприємство, прилеглої місцевості, аудиту системи екологічного управління та аудиту відходів. На початковій стадії це може бути комплексна екологічна експрес-оцінка. Висновки й рекомендації екоаудитів використовуватимуться для побудови вихідної екологічної моделі стану виробничої системи підприємства, яка ґрунтується на наявному стані екологічної політики підприємства, чинних екологічних вимогах і стані екологічної безпеки виробництва. Подальший процес переходу від вихідної до кінцевої, модернізованої, екологічної моделі пов'язаний із проведенням екологічного інжинірингу та екологічного маркетингу з модернізації діючих технологічних систем і очисних технологій, обладнання. Залежно від фінансових можливостей моделі можуть бути некапітапомісткої або капіталомісткої модернізації з частковим або повним інтегрованим ефектом. [4]

У сучасних умовах невід'ємним елементом модернізації економіки є інноваційний розвиток. Варто зазначити, що така важлива для суспільства складова функціонування національної економіки як інноваційно-інвестиційна активність повинна стимулюватися державою. Саме в останній закладений найбільший потенціал рушія прогресу людства. [1]

Метою державної політики стимулювання процесу модернізації є глибинна трансформація інвестиційно-інноваційних основ функціонування національної економіки. Це має набувати форми виконання наступних завдань: удосконалення інституційних умов здійснення господарської діяльності, розвиток фінансового ринку, обмеження

монополізму; посилення інвестиційної та підприємницької активності господарських суб'єктів та населення; забезпечення припливу інвестицій у виробничий сектор економіки; підвищення ефективності вітчизняних виробництв, розвиток альтернативної енергетики, зменшення залежності від монопольних джерел ресурсів; утворення замкнених циклів виробництва кінцевого продукту; раціоналізація розміщення виробництв та забезпечення збалансованого розвитку регіонів України; гуманізація, соціальна орієнтованість та екологізація економіки тощо. [2]

Без системного та масового запровадження конкурентоспроможних технологій виробництва, вітчизняна економіка не зможе конкурувати в жорсткому глобальному світі.

Література

1. Вертун. Л.І. Екологічна складова в реалізації євроінтеграційної стратегії України // Теоретичні та прикладні питання економіки. — 2011. — № 26. — С. 80–87.
2. Галушкіна Т.П. Еколого-збалансовані пріоритети розвитку територій: концептуальні засади та організаційний механізм / Т.П. Галушкіна, Л.М. Грановська. — Одеса, 2009. — 372 с.
3. Дронова О.Л. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні / О.Л. Дронова. — К.: Інститут географії НАН України, 2011. — 270 с.
4. Кравців В.С. Регіональна екологічна політика в Україні та механізми її реалізації / В.С. Кравців; НАН України. Інститут регіональних досліджень. — Львів, 2007. — 72 с.
5. Степаненко А.В. Глобалізація, конкурентоспроможність й економічна безпека: проблеми взаємодії та взаємозв'язку / А.В. Степаненко // Продуктивні сили України. — 2007. — № 1(002). — С. 71–84.

Легка А. О.

Студент

гр. МЗУФБ-1-15

Наук. керівник к.е.н., доц.

Коваленко Д. І.

КНУТД

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Здатність підприємства стабільно розвиватися та здійснювати господарську діяльність визначається міцністю його фінансового стану, ефективністю фінансової діяльності, а також стійкістю до впливу будь — яких негативних факторів, що в цілому характеризують рівень його фінансової захищеності. Тому надзвичайно актуальною на сьогоднішній день є проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства, що є запорукою його стабільного та успішного розвитку [1].

Бланка І. О. розглядає фінансову безпеку підприємству як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в поточному й перспективному періоді [5, с. 50].

На думку Гукової А. В., Анікіної І. Д. сутність фінансової безпеки підприємства полягає в здатності підприємства самостійно розробляти й проводити фінансову стратегію, відповідно до цілей корпоративної стратегії, в умовах невизначеного й конкурентного середовища. Базуючись на ключових характеристиках фінансової безпеки, враховуючи трактування різними науковцями, пропонуємо власне обґрунтування сутності фінансової безпеки суб'єктів підприємництва як здатності суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, в тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища [2, с. 98–102].

Забезпечення фінансової безпеки підприємства вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки. Система фінансової безпеки

підприємства як і будь-яка інша система повинна ґрунтуватись на певних методологічних положеннях, основні із яких наведені на рис. 1.

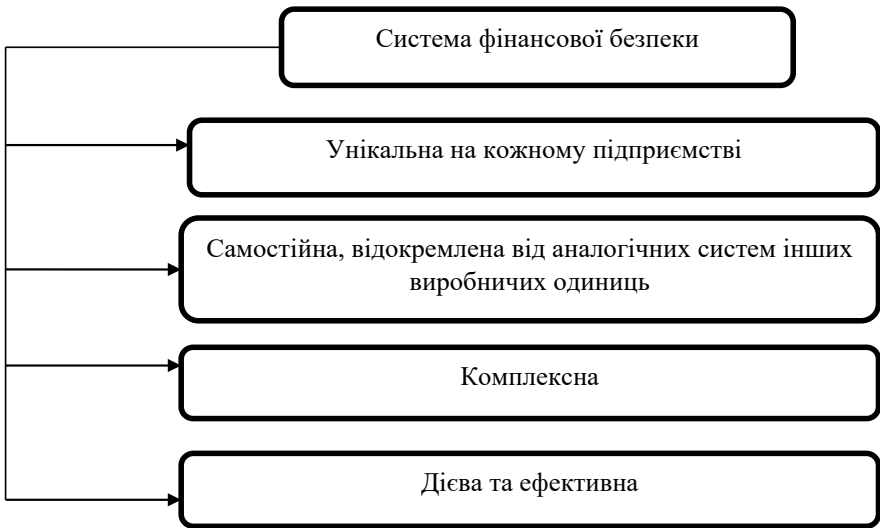

Рис. 1. Методологічні положення формування системи фінансової безпеки

Система фінансової безпеки підприємства не може бути шаблонною. Вона має бути унікальною на кожному підприємстві, оскільки залежить від особливостей кожного підприємства (рівня розвитку, структури, величини, виробничого потенціалу та ефективності його використання тощо). Система безпеки підприємства повинна бути самостійною, відокремленою від аналогічних систем інших виробничих одиниць. Вона повинна бути комплексною. Лише комплексність системи фінансової безпеки може забезпечити відповідну надійність безпеки підприємства. Але основним положенням є дієвість та ефективність фінансової безпеки, оскільки унікальність, самостійність та комплексність системи фінансової безпеки не дає жодної гарантії, що ця система буде діяти ефективно [3].

Ціллю системи безпеки є своєчасне виявлення та запобігання як зовнішнім, так і внутрішнім небезпекам та загрозам, забезпечення захищеності діяльності підприємства та досягнення ним цілей бізнесу.

До внутрішніх небезпек і загроз відносяться навмисні або випадкові помилки менеджменту в області управління фінансами підприємства, пов'язані з вибором стратегії підприємства, управлінням і оптимізацією активів і пасивів підприємства.

До зовнішніх загроз можемо віднести: скупку акцій, боргів підприємства небажаними партнерами; наявність значних фінансових зобов'язань

в підприємства; нерозвиненість ринків капіталу і їх інфраструктури; недостатньо розвинену правову систему захисту прав інвесторів і виконання законодавства; кризу грошової і фінансово – кредитної систем; нестабільність економіки.

На сьогодні питання методології формування фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, на відміну, скажімо, від фінансової безпеки банків, страхових компаній, є недостатньо розробленими. Тому на нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням впровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки на рівні суб'єктів підприємництва, що пов'язано зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища, а також загрозами поглинання, зокрема, через процедури банкрутства [4].

Таким чином, фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою і представляє собою здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, в тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно протягом невизначеного періоду часу, шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища.

Список використаної літератури

1. Васильців Т. Г. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки / Т. Г. Васильців, О. Р. Ярошко // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — № 21.02. — С. 132–136.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2009. — 784 с.
3. Гаврилова Т. В. Управління фінансовою безпекою підприємства / Т. В. Гаврилова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. — 2012. — № 4. — С. 103–106.
4. Бердар М. М. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. — № 124. — 2014. — С. 73–76.
5. Гукова А. В., Аникина И. Д. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности / А. В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. — 2009. — № 3. — С. 98–102.

Секція 4. ІНВЕСТИЦІЇ

Швець О. Ю.

*аспірант кафедри економіки підприємства
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
м. Чернівці, Україна*

ФАКТОРИ, ЩО ФОРМУЮТЬ ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Інвестиційна привабливість — займає ключові позиції в переліку зовнішніх факторів, які впливають на розвиток банківського сектору, та розбудови економіки країни в цілому. Адже як відомо: «інвестиційна привабливість — це сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування ... та можливості досягнути інвестором основних цілей в майбутньому ...». Таким чином інвестиційна привабливість банківського сектору залежить, від зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на стан та розвиток банківського сектору, та виступає у ролі узагальнюючого показника стану банківського ринку.

Проаналізуємо вплив на ринок таких чинників, як: динаміка грошових агрегатів та інфляція. Визначимо як показники вплинули на розмір інвестицій залучених у фінансовий сектор. Для початку проаналізуємо ситуацію з грошовими агрегатами рис 1.

Як бачимо з рис. 1.1 найменшого свого значення питома вага M_0 сягнула в 2013 році, і склав — 26,2%, а вже в 2015 році показник виріс на 2,2% — і становив 28,4%.

Агрегат M_0 відображає масу готівки, яка перебуває поза банками, тобто на руках у фізичних осіб і в касах юридичних осіб. Це найліквідніша частина грошової маси, але її питома вага в розвинених країнах з ринковою економікою складає 5–7%. В Україні даний показник значно перевищує прийнятну норму, цей агрегат дуже важливий для статистичного аналізу і заходів регулювання грошової маси. Це об'єктивно формує підстави для аналізу і контролю руху грошових коштів агрегату M_0 , та зменшення його питомої ваги у перспективі.

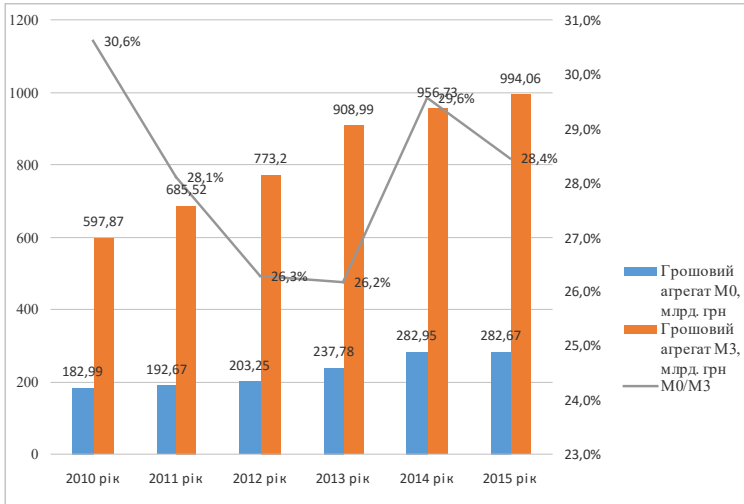

Рис. 1. Динаміка агрегатів M_0 та M_3 за 2010–2015 роки

Можемо говорити про те, що в останні роки в Україні проявилася тенденція до зростання частки грошової маси у населення, що відображає кризову ситуацію із погіршенням фінансового стану. Серйозні деформації у грошовому обороті характерні для співвідношення між готівковою і безготівковою частинами грошової маси. Чим нижча частка M_0 у загальній грошовій масі, тим ефективнішою та розвиненішою вважається дана національна грошова система. І навпаки, перевищення темпів зростання M_0 порівняно з іншими грошовими агрегатами свідчать про негативні процеси в грошовій сфері. Як бачимо з рис. 1., майже третина грошової маси в національній валюті обертається поза банками і не контролюється з боку банківської системи, дана тенденція свідчить про наступне:

- зниження довіри до банківської системи;
- низькі доходи населення;
- високий рівень інфляції та
- економічний спад.

Крім того, до негативних загальноекономічних наслідків високої частки агрегату M_0 у грошовій масі, на думку Г. Пухтаєвича, слід віднести сприяння тінізації економіки, труднощі зі стягненням податків, ускладнення контролю з боку НБУ за грошовими агрегатами та пропозицією грошей, що безпосередньо позначиться на ефективності монетарних заходів [1].

Що стосується індексу інфляції, то в 2010–2015 роках, були наступні показники рис. 2.

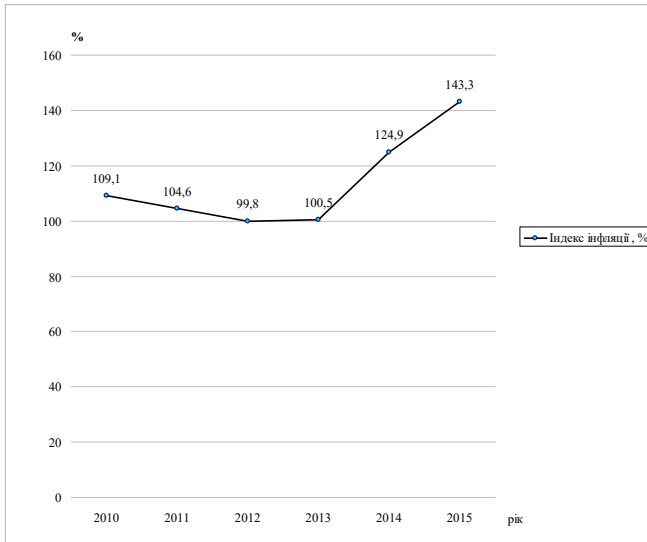

Рис. 2. Динаміка інфляції за 2010–2015 роки

З рис. 2, спостерігаємо погіршення ситуації, починаючи з 2013 року. Так в 2015 році, інфляція набула критичного значення і склала 43,3%, нагадаємо що в європейських країнах гранично допустимий рівень інфляції — 3–5%. Це пов'язано перш за все із виснаженням міжнародних резервів, підвищенням попиту на іноземну валюту як наслідок панічних настроїв населення у зв'язку з невизначеністю результату перебігу воєнних дій на Донбасі, згорання торговельних зв'язків з Росією та падіння експортної виручки; що призвело до значної девальвації національної валюти. Також ці обставини створили додатковий тиск на курс національної валюти через канал очікувань.

Фактори перераховані вище впливають на обсяг залучених інвестицій у фінансовий сектор, зобразимо графік взаємозв'язку для кращої наочності рис. 3.

З даного графіку спостерігаємо залежність між обсягом готівки поза банками, інфляцією та інвестиціями у фінансову діяльність. В 2012 році при інфляції в $-0,2\%$, обсягах готівки поза банками $26,3\%$, інвестиції склали $-7353,3$ млн грн. Проте вже в 2013–2014 роках спостерігалась негативна тенденція. Так в 2014 році обсяг інвестицій скоротився на $1138,8$ млн грн., або на $15,5\%$, порівняно з 2012 роком. В 2015 році є незначне збільшення в обсязі інвестицій, проте про зміну тенденції на позитивну, говорити поки рано.

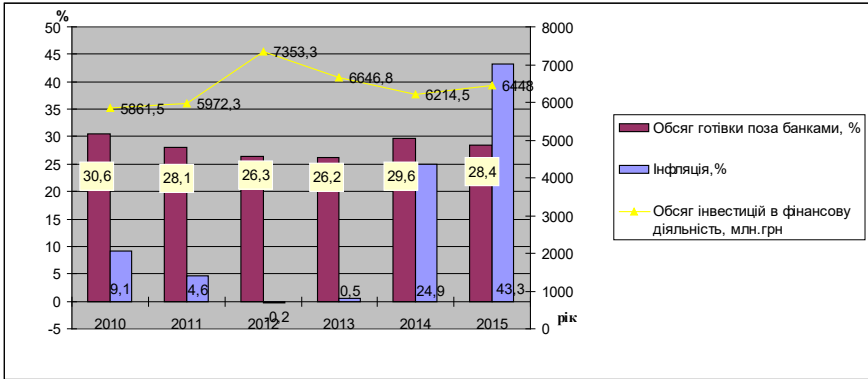

Рис. 3. Динаміка інвестицій у фінансову діяльність, інфляції та обсягу готівки поза банками за 2010–2015 роки

Отже, проаналізувавши дані, можемо стверджувати, що інвестиційна привабливість фінансового сектору на разі не в кращій ситуації, проте є надії на певне поживалення, що буде спричинено незначним збільшенням довіри до банківського сектору та стабільністю на валютному ринку.

Література

1. Пухтасвич Г. Аналіз національної економіки: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 254 с.
2. Національний банк України — <https://bank.gov.ua>
3. Економічна правда — <http://www.epravda.com.ua//>
4. Державна служба статистики України — <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Секція 5. ІННОВАЦІЇ

Сулима Надія Миколаївна

студентка 336 групи

Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

м. Чернівці, Україна

Шупрудько Наталія Володимирівна

асистент кафедри технологій і організації ресторанного господарства

Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

м. Чернівці, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Ресторанний бізнес відіграє чи малу роль у сучасній індустрії туризму. З кожним роком попит споживачів на заклади харчування збільшується, тому, в провідних країнах світу на розвиток та вдосконалення діяльності ресторанного господарства приділяється значна увага. Однак сучасний стан ресторанного бізнесу в Україні бажає кращого, він не тільки недостатньо відповідає оптимальному рівню обслуговування, а й занедбує сам зовнішній вигляд закладу. Тому, для того щоб ресторанний бізнес розвивався, необхідно вживати комплекс заходів щодо підвищення факторів якості, комфортабельності та зручності керуванням закладу. Серед цих заходів найголовнішим слід виділити розробку інноваційних рішень розвитку, залучення інноваційних винаходів, систем, технологій. Дослідження зумовлена швидкими темпами розвитку інноваційних технологій, для покращення становлення сучасного ресторанного бізнесу та підвищення його конкурентоспроможності.

Надамо визначення інновації — це кінцевий результат інноваційної діяльності, у вигляді нового чи удосконаленого продукту або технологічного процесу, який наділено якісними перевагами при використанні та проектуванні, виробництві, збуті, використовується у практичній діяльності та має суспільну перевагу [1]. Отже, інновації — це результат науки, який дозволяє людству, спрощувати технологічні процеси, умови праці, та переходити на новий більш розвинутий рівень суспільства. Інновації в ресторанному бізнесі — це впровадження у закладі нових технологій та здійснення маркетингових кроків, для кращого задоволення клієнта та проявлення у ньому бажання прийти ще. Перспективи розвитку інновацій в ресторанній справі України знайшли своє відображення у працях

таких науковців, як В. Дорошенко, О. Іванік, В. Карсекіна, Т. Кононенко, Н. П'ятницької, А. Усіної, І. Хваліної, П. Черномаз та ін. Дослідження цих та багатьох інших науковців розв'язували та описували чи мало проблем практичного та теоретичного характеру, перспективність тих чи інших нововведень в галузі ресторанного господарства. Однак зі швидкими темпами розвитку інноваційних винаходів, технологій у сучасному світі, ці дослідження вимагають подальшого системного розгляду.

Так, з кожним роком інновації в ресторанному бізнесі досить швидко розвиваються, основними причинами цього є: збільшення попиту споживачів, що зумовлює збільшення закладів харчування; зі збільшенням закладів відповідно збільшується і конкуренція; кухні різних національностей та цікавий інтер'єр не є більше актуальним; розвиток новітніх технологій не стоїть на місці; сучасна молодь вподобає інноваційні технології, що спонукає їх йти у більш розвинуті заклади. Саме ці фактори спонукають власників закладів ресторанного господарства, продумувати не тільки основну стратегію діяльності, але й додавати закладу унікальність, неповторності, за рахунок розробки та впровадження в реалізацію інноваційних технологій, які б зацікавили велику кількість потенційних споживачів до закладу. Окрім інноваційних методів, які приваблюють сучасних клієнтів, є й такі, які покращують сам процес виготовлення їжі, скорочує тривалість її приготування, збільшення харчових та енергетичних властивостей їжі та урізноманітнення її (молекулярна кухня). Це все дозволяє зменшити затрати робочої сили, що дає можливість скоротити кількість працівників, та собівартість продукції, що призведе до економічного зростання закладу, значної економії та сприятливої цінової політики.

І так однією з найважливіших інновацій даного напрямку, являються інформаційні технології, які дозволяють значно оптимізувати цілий ряд рутинних робіт в цій сфері. Так, впровадження в ресторані інформаційних систем, таких як web-сторінки, телекомунікації, сторінки в соц. мережах, дозволить закладу не тільки надати повну інформацію про заклад дистанційно, проводити он-лайн анкетування, а й збільшення кількості замовлень на доставку та бронювання столиків, для бенкету. А також встановлення безкоштовного wi-fi, дає чи малий плюс для закладу, адже поки клієнт чекає замовлення він може попрацювати, перевірити пошту, або поспілкуватися з друзями тощо. Окрім інформаційних технологій, на розвиток та економічне зростання закладу впливають й досягнення таких інноваційних технологій як: кухонні прилади, устаткування, біотехнології, конструкційні матеріали тощо.

На відміну від перерахованих інновацій, існують й такі, які надають закладу унікальності та привабливості для споживача, забезпечують його зручностями, та додатковими послугами. Такими технологіями є:

- інтерактивного (електронного) меню;
- екрану-планшету на столах, сенсорного дисплею;

- застосування QR-коду у маркетингу підприємства;
- LED-технології оповіщення;
- харчові 3D принтери;
- сенсорні виробники їжі;
- використання тривимірних проекцій і відео-мепінга для демонстрації приготування страв тощо [2].

Також для закладів ресторанного господарства на сьогоднішній день розробляється безліч програм за допомогою яких покращується управління ними. Однією з таких програм є Breadcrumb, розроблена, для програмного забезпечення інтерактивного меню, сенсорного дисплею в столі, тривимірних проекцій їжі тощо. Це програмне забезпечення здатне працювати в режимі реального часу. Воно дозволяє приймати замовлення, надавати повну інформацію про приготування їжі, вносити постійні зміни в меню, проводити анкетування, відправляти замовлення на кухню, відстежувати процеси продажів тощо. Завдяки цій програмі та такому виду меню в ресторанах значно покращується сервіс, прискорюється процес обслуговування, дозволяє зменшити витрати на постійне друкування паперових меню, та зменшення кількості обслуговуючих офіціантів.

Однак, для ефективного провадження всіх вище сказаних інновацій та багато інших потрібно здійснювати заходи для вирішення певних перешкод. Сучасні підприємства мають слабкі фінансові можливості пов'язані з економічним та політичним становищем в країні, а також мати низький рівень інноваційного потенціалу, пов'язаний з наявністю державних і соціальних обмежень, які звужують рамки використання інноваційних ідей та дорожнеча процесів розробки і реалізації проектів.

Отже, впровадження інноваційних технологій в сучасному ресторанному бізнесі, має чимало перспектив для його розвитку, адже внесення таких змін, може призвести до економічного зростання, підвищення якості обслуговування закладу, та високої конкурентоспроможності.

Література

1. Буковинська бібліотека [Електронний ресурс]: Поняття та види інновацій. Поняття інноваційної діяльності та її предмет [Сайт] – Режим доступу: <http://buklib.net/books/37223/>
2. Портал гостиничного и ресторанного бизнеса [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://prohotelia.com.ua/category/technologies/>
3. Застосування інноваційних Інтернет-технологій у ресторанному бізнесі [Електронний ресурс]: Все про туризм, туристична бібліотека [Сайт] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/shaleva.htm
4. Інновації в ресторанному бізнесі [Електронний ресурс]: Серкурій гроші у всі часи [Сайт] – Режим доступу: <http://mercury.kiev.ua/innovacii-v-restorannomu-biznesi/>
5. Борисова О. В. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні / О. В. Борисова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 1(2).

Секція 6. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Марченко Оксана Анатоліївна

*доктор економічних наук, професор кафедри економіки
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ФУНКЦІОНУВАННІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Результати проведеного соціально-економічного моніторингу дають можливість зафіксувати стрімке зростання попиту на туристично-рекреаційні послуги, що пропонуються туристичними підприємствами Запорізького регіону протягом останніх років. Постійне підвищення якості обслуговування, розвиток інфраструктури міста та сільських населених пунктів дедалі більше приваблюють рекреантів. Так, у санаторіях та пансіонатах області у 2015 р. порівняно з 2010 р. сукупний річний дохід зріс більше ніж на 27,0 млн грн., або на 34%, а загальний прибуток — на 1 млн грн., або майже у 1,8 разів. Це свідчить про те, що попит, який склався на туристичному ринку послуг у відносно нечутливий до ціни і при незмінних параметрах впливу зовнішніх факторів дозволяє прогнозувати його подальше зростання [1; 2].

Важливе значення у проведенні ефективної маркетингової політики має управління процесом просування туристично-рекреаційного продукту, головним засобом якого є рекламна діяльність. Саме вона дає можливість споживачу створити конкретне уявлення про туристичний продукт, прискорити та спростити пошук при його виборі. Основними рекламними засобами, які можна використати в туристичних та рекреаційних підприємствах, як відомо, є газети, журнали, радіо, телебачення, вівіски, каталоги, буклети, стенди, листівки, рекламні щити, Інтернет-реклама тощо. Доцільно зауважити, що реклама в Інтернеті має коротку історію, оскільки перші одиничні експерименти з розміщення рекламних послуг туристично-рекреаційного характеру у всесвітньому «павутинні» почалися з 1997р., а вже зараз її використовують практично всі оператори туристичного бізнесу. Відмінність реклами в Інтернеті від просування через традиційні системи інформації насамперед полягає

в її інтерактивності, оскільки рекламодавець, стежачи за станом ринку, має можливість постійно вносити інформацію про програми, коригувати колишні пропозиції, виходячи зі сформованої кон'юнктури на ринку туристичних та рекреаційних послуг.

Окрім рекламних засобів, ефективно застосовуються в туристичному та рекреаційному бізнесі і елементи PR, як важливої форми просування туристичного продукту (послуги). До них, зокрема, належать презентації, клубні зустрічі, семінари, інформаційні статті, що містять приховану рекламу (конкретної підприємства чи видів відпочинку), а також пряме поштове розсилання презентаційних та інформаційних матеріалів. На відміну від рекламних засобів, у яких матеріали, розташовані у певних джерелах, протягом досить тривалого часу залишаються статичними, тобто їх зображення не змінюється, методи PR передбачають постійну динаміку. Тому протягом навіть одного календарного місяця із застосуванням пошти, і електронних методів туристичні підприємства здатні рекламувати себе у процесі безпосереднього спілкування з постійним клієнтом. Так, за даними проведеного маркетингового дослідження, більша частка відпочиваючих (35,9%) отримали інформацію про можливість відпочивати у туристичних підприємствах регіону від родичів, знайомих та друзів. Більше 27,8% курортників отримали таку інформацію за місцем праці, що пояснюється наданням певних знижок на вартість путівки організаціями, в яких працюють відпочиваючі.

Для здійснення маркетингового аналізу ринку туристичних та рекреаційних послуг доцільно насамперед виходити зі специфіки створення і доведення до споживача цих послуг, що проявляються у характеристиці туристичних та рекреаційних продуктів. У цьому плані туристичні та рекреаційні послуги мають такі відмінні характеристики, як нездатність до зберігання, що передбачає докладання необхідних зусиль для стимулювання попиту на ці послуги у визначеному короткостроковому періоді; неосяжність послуг, рівень і якість споживання яких у великій мірі залежить від іміджу туристичних підприємств на ринку.

Крім того, ринок таких послуг значно залежить від впливу сезонних коливань, прив'язаності до визначеного місця (туристичної бази відпочинку, аеропорту) і неможливості швидкої зміни їх місця знаходження, відхилення у часі факту продажу туристичного рекреаційного продукту та часу його споживання. В цьому випадку велику роль відіграє рекламна продукція, що пояснюється територіальною відірваністю споживача від виробника туристичного та рекреаційного продукту та ін.

Аналіз туристичної послуги як об'єкта маркетингового дослідження неможливо здійснювати без врахування її якісних системних характеристик, без розгляду крізь призму інтересів виробника і споживача. У цьому плані формування основних критеріїв оцінки якості комплексу

сної туристичної послуги залежить від таких чинників як: готельні послуги (безпека для життя і здоров'я туристів, збереження майна, стан матеріально-технічної бази, швидкість розміщення, відповідність характеристикам категорії готелю – рівню обслуговування, санітарному стану, рівню кваліфікації персоналу, асортименту додаткових послуг); послуги з оздоровлення й відпочинку (наявність природо-лікувальної бази, закладів відпочинку та проведення вільного часу, екологічний стан) [3].

Мають бути враховані також послуги харчування (безпека для життя та здоров'я туристів, асортимент, органолептичні оцінки страв, культура обслуговування, професіоналізм персоналу, режими роботи, санітарний стан, комфорт залу); транспортні перевезення (безпека для життя та здоров'я, збереження майна, швидкість доставки, вартість проїзду, наявність пільг, комфорт, можливість перевезень багажу, умови харчування в дорозі); туристично-екскурсійне обслуговування (задоволення інтересів екскурсантів, достовірність, естетичність, оптимальність маршруту, культура мови, кваліфікація екскурсовода); інформаційне забезпечення (своєчасність, надійність, достовірність, доступність, однозначність, повнота відомостей); додаткові послуги (культурно-масові, побутові, індивідуальні замовлення клієнтів). Такий підхід до оцінки якості туристичного продукту дає можливість правильно обґрунтувати основні напрями формування і реалізації ефективної маркетингової продуктово-асортиментної політики суб'єктами туристичної індустрії.

У процесі проведення маркетингового аналізу функціонування туристичних підприємств особливу увагу слід приділити такій важливій складовій комплексу маркетингу, як «місце», що передбачає прийняття рішень щодо методів розповсюдження, розподілу товару чи послуги, вирішення питання про оптимальний спосіб розповсюдження туристичної послуги, вибір найлегшого доступу споживача до неї. Крім зазначених елементів маркетингової політики, значну роль у комплексі маркетингу туристичних підприємств відіграє ціновий фактор.

У процесі розробки маркетингової цінової політики багато з них зіткнулися з проблемою надто дорогої продукції і змушені перейти до політики зниження цін на продукцію, яка пропонується (в даному випадку послуги). Очевидно, що цінова політика, яка проводиться туристичним підприємствам, і надалі дедалі більше впливатиме на показники обсягів реалізації їх туристичних послуг. Політика компенсації затрат за рахунок підвищення ціни майже вичерпала себе, оскільки при її формуванні необхідно орієнтуватися не тільки на затрати, й на якість надання послуг.

Однак необхідно враховувати і те, що коли за рівнем цін путівки будуть розраховані на найбільш платоспроможний сегмент споживачів, а якість обслуговування залишиться посередньою, то це може викликати нові проблеми в їх реалізації.

Література

1. Статистичний щорічник Запорізької області за 2015 рік / Головне управління статистики у Запорізької області. — Запоріжжя, 2016. — 486 с.
2. Темник І. О. Стимулювання інституційно-інноваційного розвитку економіки України через реалізацію макропроектів міжнародного туризму / І. О. Темник // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 10. — С. 20–23.
3. Швець І. Ю. Пространственно-региональная кластеризация туристического комплекса / И. Ю. Швець // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2011. — № 2. — С. 65–73.

Марченко Оксана Анатоліївна,
доктор економічних наук, професор кафедри економіки
Іванова Валентина Михайлівна,
*магістр географії, старший викладач кафедри туризму,
соціально-економічної географії та краєзнавства*
Яценко Анастасія Дмитрівна,
*магістр географії, викладач-стажист кафедри економіки
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Впровадження інноваційних, зокрема нових інформаційних технологій у діяльність туристичних підприємств — це необхідна передумова не тільки їх розвитку та створення нових місць туристичного призначення, але й нормального існування та реалізації туристичного продукту. Туристичний продукт розробляється, пропонується, замовляється, продається у т.ч. у вигляді інформації, тобто купуються права на туристичні послуги. При цьому важливим є об'єктивність інформації, легкість доступу і оперативність її отримання, повнота, наочність, можливість інтерактивного оформлення замовлень і оплати послуг.

Сучасні інформаційні мережі та системи дозволяють ефективно реалізовувати такі функціональні напрями діяльності галузі туризму та гостинності: довідкова діяльність; реклама туристичних можливостей; маркетинг послуг і турпродукту; замовлення і продаж турпродукту і послуг; моніторинг, аналіз та планування туристичної діяльності; розробка турпродукту; автоматизація роботи суб'єктів туристичної діяльності [1].

Перші п'ять напрямків можуть бути ефективно реалізовані з використанням глобальних інформаційних мереж (дистрибуторних мереж, мережі Інтернет) та технологій електронного маркетингу. На сучасний момент у світі більше ніж 90% туристських продуктів і послуг можна замовити та придбати в режимі он-лайн (інтерактивному діалоговому режимі) через агентів або безпосередньо самими споживачами. Біля 30% туристських послуг (номери в готелях, тури подорожей, екскурсії, квитки на культурно-розважальні заходи тощо) і більше 50% квитків на пасажирські перевезення продаються через глобальні мережі. Технології електронного маркетингу розповсюджуються стрімкими темпами. До того ж впровадження нових інформаційних технологій не потребує дуже

великих інвестицій, котрі необхідні для капітального будівництва, промисловості, транспорту.

В Україні впровадження нових інформаційних технологій значно відстає від рівня розвинутих країн світу (а саме ці країни є найбільшими замовниками туристських послуг), а також від рівня країн Східної Європи, Азії. Поки що не більше половини туристських фірм ефективно використовуює електронну пошту. А кількість турфірм, що використовують глобальні мережі для пропозицій, замовлення та продажу послуг, не більше 30%. Серед готелів, пансіонатів, санаторіїв, закладів харчування ці показники значно гірші. Тільки послуги бронювання авіаквитків, особливо на міжнародні рейси та рейси провідних зарубіжних авіакомпаній, автоматизовані на рівні, близькому до сучасного, але рівень функцій оплати замовлень далекий від сучасного.

На провідному українському пошуковому сервері UAportal.com є більш ніж 600 посилань на сервери і сайти, пов'язані з туризмом, приблизно 120 по Київ. Це непогані кількісні показники, але якість та ефективність сайтів дуже низькі. Реально працює з них приблизно 40%. Функції замовлення (і то не повні) реалізовані не більше, ніж у 60% сайтів. Довідкові сервери та сайти працюють надто повільно, інформація, що представлена на них, недостатньо повна і актуалізована. На міжнародних пошукових серверах Yahoo та Google представлено біля 40 сайтів. Тобто іноземні замовники українські, і в тому числі київські, туристські ресурси практично «не бачать». У суб'єктів туристичної діяльності практично відсутні бази даних, доступні з зовнішніх мереж для їх замовлення [1].

Також Україні нема жодної представницької організації для підключення до глобальних дистриб'юторних мереж, а зарубіжні вимагають дуже значних комісійних виплат. За цих обставин київські туроператори і готелі представлені в глобальних дистриб'юторних системах (Amadeus, Galileo) в незначній кількості (4–5 організацій). Це дуже низькі показники, якщо врахувати, що кожна з цих систем забезпечує бронювання більш ніж в 50 000 готелів по всьому світу. Таким чином, ґрунтуючись на наведеній вище інформації, можна визначити наступні основні проблеми розвитку інноваційних технологій в туристичних підприємствах а, отже, і шляхи їх вирішення:

- інформаційна інфраструктура. Охоплює канали зв'язку (з глобальними інформаційними мережами, в першу чергу з мережею Інтернет; телефонного, мобільного телефонного, відео телефонного; кабельного і супутникового телебачення), комунікаційне обладнання (маршрутизатори, комутатори, концентратори), корпоративні та локальні інформаційні мережі, сервери мереж і баз даних;
- бази даних туристичного профілю. Охоплюють інформацію про організації, що надають туристичні послуги і дані по всіх видах ту-

ристичних послуг — туристичні тури; індивідуальні і колективні туристичні послуги; історичні і культурні об'єкти та можливості їх відвідування; готелі, пансіонати і санаторії та можливості їх замовлення; відпочинок і розваги та можливості їх здійснення; транспортні об'єкти та можливість замовлення квитків і транспортних засобів; соціально-економічні, демографічні, поселенські, кліматичні відомості тощо;

- сайти і портали туристичного профілю в мережі Інтернет. Забезпечують пошук і доступ до різнопланової інформації про туристичні об'єкти та послуги з можливостями вибору і замовлення потрібних послуг;
- електронний маркетинг. Забезпечує пошук, замовлення (бронювання), оформлення і оплату туристських послуг з використанням засобів глобальних дистрибуторних систем, мережі Інтернет, електронної пошти та інших мереж загального користування;
- рекламна діяльність. Охоплює інформаційну діяльність, пов'язану з розповсюдженням серед замовників (і потенційних замовників) туристичних послуг достатньої і об'єктивної інформації у вигляді, який сприяє залученню до замовлення цих послуг;
- автоматизація діяльності туристичних організацій. Забезпечує автоматизовану розробку і планування маршрутів та турів із забезпеченням відповідних послуг, бухгалтерський облік і фінансові розрахунки, менеджмент, планування маркетингової діяльності, обробку статистичних даних. Автоматизація управління діяльності сфери туризму. Забезпечує програмно-інформаційну підтримку обліку, контролю, аналізу і планування діяльності [2].

Інноваційні технології в туристичних підприємствах доцільно впроваджувати і розвивати на двох рівнях за узгодженими між собою планами: на державному та регіональному (галузевому, муніципальному) рівні; на рівні підприємств і організацій туристичного бізнесу. На муніципальному рівні повинні вирішуватись загальні проблеми, які неспроможні вирішити підприємства і організації туристичного бізнесу без централізованого узгодження дій і державної (в тому числі фінансової) підтримки. На рівні туристичних підприємств і організацій необхідно створити власні інформаційні системи, які мають доступ до відповідних ресурсів [3].

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про необхідність реалізації довгострокової програми впровадження інноваційних технологій, як невід'ємної частини програми розвитку туристичної галузі в Україні. В програмному плані заходи можна об'єднати у три групи: розвиток інформаційної інфраструктури (організація зовнішніх каналів зв'язку, представницької діяльності, підключення до глобальних дистрибуторних мереж, туристичних і довідникових серверів та порталів);

впровадження автоматизованих інформаційно-аналітичних систем і технологій (автоматизація моніторингу, аналізу і планування туристичної діяльності, організація мережних баз даних і довідникових систем електронного маркетингу і бронювання послуг; автоматизованих систем управління); інформаційно-рекламна діяльність (у глобальних інформаційних мережах, на міжнародних серверах і порталах).

Література

1. Морозов М. А. Информационные технологии в социально-культурном сервисе и туризме / М. А. Морозов, Н. С. Морозова. — М.: Академия, 2002. — 311 с.
2. Папирян Г. А. Международные экономические отношения: экономика туризма / Г. А. Папирян. — М.: Финансы и статистика, 2000. — С. 101–110.
3. Темник І. О. Стимулювання інституційно-інноваційного розвитку економіки України через реалізацію макропроектів міжнародного туризму / І. О. Темник // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 10. — С. 20–23.

Секція 7.

ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ

Бугіль Світлана Ярославівна
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ І БЕЗПЕКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

При розробці і впровадженні в межах регіональної фінансової політики нових бюджетних механізмів управління фінансовими ресурсами потрібно враховувати чинники, що можуть негативно впливати на рівень стабільності існуючих фінансових взаємовідносин між владою, суб'єктами господарювання та населенням, а також на стан їхньої забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами. Розробка бюджетних механізмів стійкого розвитку економіки особливо актуальна для регіонів України, адже у взаємовідносинах державної і місцевої влади відбуваються серйозні зміни, пов'язані із бюджетною децентралізацією.

Фінансова стійкість місцевого бюджету — це комплексне поняття, що відображає такий стан сукупності грошових фондів, при якому місцевий орган влади має стабільно розвиватися, забезпечуючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику [1].

Слід відмітити, що сьогодні вітчизняна економічна наука не має у своєму розпорядженні єдиного комплексу методичних прийомів оцінювання фінансової стійкості та безпеки місцевих бюджетів.

На нашу думку, фінансову стійкість бюджету необхідно розглядати з позиції поточної та довгострокової стійкості. У даному контексті поточна стійкість пов'язана зі здатністю бюджету адаптуватися до змін внутрішнього і зовнішнього середовища, а також із забезпеченням виконання зобов'язань; довгострокова стійкість бюджету орієнтована на формування бюджетного потенціалу у зв'язку із стратегією розвитку бюджетної системи. Стійкість бюджету в межах поточного фінансового року передбачає стабільність і передбачуваність його параметрів (а саме: доходів і видатків), що інколи розглядається як збалансованість бюджету. Має місце також перспективна (структурна) стійкість місцевого бюджету,

яка характеризується позитивною динамікою фактичних і прогнозних показників бюджету за достатньо тривалий період часу; забезпечується за рахунок відповідної конструкції місцевого бюджету, тобто наявності в ньому таких прогресивних елементів (зокрема, бюджету розвитку), які підвищують опір деструктивним зовнішнім діям, а також забезпечують формування основних параметрів мікро- і макросередовища відповідно до цілей і завдань регіонального розвитку.

Досягнення фінансової стійкості місцевого бюджету тісно взаємопов'язане з фінансовою безпекою. Фінансова безпека — порівняно нова і надзвичайно широка за своїм змістом категорія, яка протягом останніх років активно досліджується у вітчизняній економічній літературі. За визначенням, яке надається у Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженій наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [5], фінансова безпека — це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

На думку автора, слід розрізняти зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на рівень фінансової стійкості та становлять загрози фінансовій безпеці місцевих бюджетів. До зовнішніх чинників, що найбільше загрожують фінансовій стійкості і безпеці місцевих бюджетів, можна віднести: інфляційні процеси; стан грошово-кредитного обігу; коливання цін на енергоносії; частку тіньової економіки; нестабільність правової бази щодо діяльності суб'єктів господарювання; низький рівень ефективності функціонування державних фінансових органів; рівень економічного розвитку країни; низьку якість фінансового, бюджетного та податкового законодавства; адміністративні бар'єри та ступінь довіри до влади, ухвалення законодавчих актів щодо зменшення податкового потенціалу місцевих бюджетів; нестабільність економіки, кризи грошово-кредитної системи.

До внутрішніх загроз можна віднести значну кількість фінансових зобов'язань місцевих органів влади; ухилення від податків; помилки органів влади при фінансовому плануванні місцевого бюджету; якість виконання бюджету; якість фінансового контролю та застосування його результатів у плануванні; помилки, що призводять до зниження ефективності діяльності розпорядників бюджетних коштів із надання бюджетних послуг; низьку якість планування доходів місцевих бюджетів; ухвалення законодавчих актів, що зменшують податковий потенціал місцевих бюджетів; втрату самостійності місцевого бюджету у зв'язку з недостатністю джерел доходів; зменшення власності місцевих органів влади внаслідок її передачі на інший рівень бюджетної системи; низьку ефективність

системи контролю за формуванням доходів місцевих бюджетів; низький рівень використання податкового потенціалу територій; стан розвитку галузей економіки регіону; рівень життя населення регіону; високий рівень дотаційності місцевих бюджетів; розмір території; нераціональність використання місцевих природних ресурсів; відсутність зацікавленості місцевих органів влади у нарощуванні власної доходної бази.

Для здійснення моніторингу фінансової стійкості і безпеки місцевих бюджетів необхідно мати певні числові вираження індикаторів фінансової безпеки для того, щоб мати можливість приймати управлінські рішення та здійснювати розробку заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки місцевого бюджету як в короткостроковому, так і в середньостроковому періоді. В якості показників, які характеризують фінансову безпеку місцевих бюджетів, пропонуємо використовувати розглянуті вище коефіцієнти фінансової стійкості.

Література

1. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету // Вісник КНТЕУ. — К.: КНТЕУ. — 2013. — № 1. — С. 86.
2. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Крук О. М. Якісна оцінка фінансової стійкості місцевого бюджету // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. — 2011. — № 3 (24). — С. 133–135.
4. Старостенко Н. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста / Н. В. Старостенко // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 7. — С. 38–47.
5. Наказ Міністерства економіки України «Методика розрахунку рівня економічної безпеки України» від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738

Секція 8. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Бычкова Ольга Владимировна

к.э.н., доцент

Билан Анастасия Сергеевна

студентка кафедры «Экономика предприятия»

Донецкий национальный университет

г. Донецк, Украина

ДИАГНОСТИКА БАНКРОТСТВА ШАХТЫ ИМ. А.А.СКОЧИНСКОГО С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДИКИ У.БИВЕРА

В процессе управления финансовыми потоками предприятия возможность наступления банкротства существует всегда, особенно в условиях нестабильности и при высоких рыночных рисках.

Множество методов и показателей финансового контроля образует в совокупности поле диагностики финансового состояния предприятия. Диагностика — это основа для проведения системного анализа с целью выявления проблемных зон функционирования хозяйствующего субъекта и формирования вывода о возможности вероятностного наступления банкротства [1, с. 304].

Целью диагностики финансового состояния предприятия, исходя из вышеизложенного, является определение отклонений в деятельности предприятия, выявление проблемных зон функционирования в условиях недостаточности полученных данных.

Результаты анализа и оценки вероятности банкротства представляет интерес не только о вопросе возможного наступления банкротства, но и возможности восстановления финансовой стабильности и платёжеспособности предприятия. Финансово-экономические показатели, характеризующие состояние предприятия, при котором восстановление стабильного экономического состояния невозможно, можно назвать ориентирами крайне критического финансового положения [2, с.357].

В данном исследовании мы проведем диагностику прогнозирования угрозы банкротства шахты им. А.А. Скочинского используя методику У. Бивера.

Уильям Бивер стал одним из первопроходцев в исследовании денежных потоков предприятия. Он проанализировал за пятилетний период 20 коэффициентов по группе компаний, половина из которых обанкротилась.

Система показателей У. Бивера предполагает, что отношение чистого денежного потока к сумме долга может определить риск банкротства предприятия. Система основных финансовых показателей У. Бивера для оценки финансового состояния предприятия с целью диагностики банкротства, результаты которого представлены в табл. 1.

Таблица 1

Система показателей У. Бивера для оценки финансового состояния предприятия с целью диагностики банкротства

Финансовый показатель:	Формула коэффициента	Состояние 1	Состояние 2	Состояние 3
Коэффициент У. Бивера	$\frac{\text{Чистая прибыль} + \text{Амортизация}}{\text{Долгосроч. обяз.} + \text{Текущ. обяз.}}$	0,4–0,45	0,17	-0,15
Коэффициент рентабельности активов, %	$\text{Чистая прибыль} \times \frac{100}{\text{Активы}}$	6–8	4	-22
Коэффициент финансового «рычага»	$\frac{\text{Долгосроч. обяз.} + \text{Текущ. обяз.}}{\text{Активы}}$	<0,37	<0,5	<0,8
Коэффициент покрытия активов чистым оборотным капиталом	$\frac{\text{Собств. кап.} - \text{Внеоборот. активы.}}{\text{Активы}}$	0,4	<0,3	<0,06
Коэффициент покрытия	$\frac{\text{Оборот. активы.}}{\text{Текущ. обяз.}}$	<3,2	<2	<1

Значения нескольких коэффициентов сравниваются с нормативными величинами, и в соответствии с ними предприятию присваивается одно из трех состояний:

1. Финансово устойчивое.
2. Вероятное банкротство в течение пяти лет.
3. Вероятное банкротство в течение одного года.

Преимуществами модели У. Бивера являются использование показателя рентабельности активов и вынесение суждения о сроках наступления банкротства компании.

На основе финансовой отчетности анализируемого предприятия за период 2013–2015 гг. [3], а также, используя данные представленные в табл. 1 произведем расчет основных показателей У. Бивера для оценки

финансового состояния шахты им. А. А. Скочинского с целью диагностики банкротства. (Табл. 2)

Сравним полученные значения коэффициентов с нормативными величинами, и в соответствии с ними, определим финансовое состояние угледобывающего предприятия за период 2013–2015 гг.:

Коэффициента У. Бивера в 2015 году составил 0,07, данное значение свидетельствует о неудовлетворительной структуре баланса у предприятия, т.к. рекомендуемые значения показателя находятся в интервале от 0,17 до 0,4. Следует отметить, что в течение трех лет наблюдается тенденция к снижению по данному показателю, что свидетельствует о том, что с каждым годом риск наступления банкротства с каждым годом увеличивается. Полученные значения коэффициента У. Бивера за период 2013–2015 гг. относятся ко второй группе, значения в данном интервале говорят о том, что предприятие находится за пять лет до банкротства.

Значения коэффициента рентабельности за период 2013–2015 гг. равно нулю, данное значение, также, относится ко второй группе. Полученное значение данного коэффициента говорит о низкой эффективности предприятия и результативность в создании прибыли с помощью активов. Значения коэффициента рентабельности за период 2013–2015 гг. равно нулю, данное значение, также, относится ко второй группе. Полученное значение данного коэффициента говорит о низкой эффективности предприятия и результативность в создании прибыли с помощью активов.

Таблица 2

Расчет финансовых показателей У. Бивера для оценки финансового состояния шахты им. А. А. Скочинского с целью диагностики банкротства

Финансовый показатель:	2013	2014	2015	Финансово устойчиво	Банкротство в теч. 5 лет	Банкротство в теч. 1 года
Коэффициент У. Бивера	0,1	0,11	0,07	0,4–0,45	0,17 - -0,15	-0,15
Коэффициент рентабельности активов, %	0	0	0	6–8	4	-22
Коэффициент финансового «рычага»	0,33	0,37	0,46	<0,37	<0,5	<0,8
Коэффициент покрытия активов чистым оборотным капиталом	0,08	0,12	0,1	0,4	<0,3	Менее 0,06
Коэффициент покрытия	1,69	1,57	1,3	<3,2	<2	<1

Коэффициент финансового рычага в 2015 г. составил 0,46, полученное значение относится ко второй группе и означает, что предприятие финансирует свои активы за счет собственных средств. В 2013 году значение по данному показателю составило 0,33, данное значение относилось к группе финансово устойчивых предприятий, однако значение по данному показателю за период 2013–2015 гг. продолжает расти, что влечет за собой увеличение риска наступления банкротства. Низкое значение коэффициента финансового ливериджа говорит об упущенной возможности использовать финансовый рычаг — повысить рентабельность собственного капитала за счёт вовлечение в деятельность заемных средств. Полученные значения коэффициента покрытия активов чистым оборотным капиталом за период 2013–2015 гг., свидетельствуют о том, что предприятию грозит банкротство в ближайшие 5 лет. Следует отметить, что значение данного показателя в 2015 г. близко к критическому и равно 0,1.

Значение коэффициент покрытия, также, относится ко второй группе. Полученные значения за период 2013–2015 гг. говорят о нормальной способности компании погашать текущие (краткосрочные) обязательства за счёт только оборотных активов. Показатель платежеспособности имеет тенденцию к снижению за анализируемые три года, в связи с этим возрастет также риск банкротства предприятия.

Таким образом, если на шахте не будут реализованы меры по преодолению финансовой неустойчивости, то предприятие может столкнуться с ситуацией, когда придется решать проблемы, связанные с быстро надвигающимся банкротством. Обобщая сказанное целесообразно отметить, что анализ вероятности банкротства приобретает значение одного из основных регуляторов, которыми субъекты пользуются как средством воздействия на финансовые процессы, происходящие на предприятии.

Литература

1. Кукукина, И.Г. Учёт и анализ банкротств: учебное пособие [Текст] / И. Г. Кукукина, И. А. Астраханцева. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Финансы и статистика. — 2006. — 304 с.
2. Жарковская, Е. П. Антикризисное управление [Текст] / Е. П. Жарковская, Б. Е. Бродский. — М.: Омега-Л. — 2005. — 357 с.
3. Финансовая отчетность шахты им.А.А.Скочинского за период 2013–2015 гг. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://smida.gov.ua>

Кривобок П. В.

аспірант кафедри економіки і права

Національний університет харчових технологій, м.Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ВИГОДИ ПІДПРИЄМЦЯ ВІД ВИБОРУ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В описі своєї моделі соціально-орієнтованого підприємництва [4] автор основну увагу спрямовує на соціально-економічний розвиток населеного пункту, де розміщується такий суб'єкт господарювання. При цьому оцінці вигоди для самого підприємства від вибору такої моделі підприємництва не виокремлено належного місця. Виходячи з цього, для більш повної оцінки ефективності формування і діяльності соціально-орієнтованого підприємництва необхідно визначити вигоду підприємця, який використовує дану модель.

Перш за все, потрібно зазначити, що держава за об'єктивних умов не здатна повністю розв'язати соціальні проблеми суспільства, а ресурси некомерційних організацій обмежені, діяльність не системна. Таким чином вирішення подібних проблем підприємницькими засобами є досить перспективним [5].

Соціальне підприємництво стає інструментом для вирішення соціальних проблем суспільства завдяки інноваційній складовій, тобто здатності бачити «провали» ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, які були втрачені іншими учасниками економічної системи, і держава має можливість оперувати цим видом діяльності у власних інтересах. Так, наприклад, у розвинених країнах активно використовуються соціальні бонди: держава оприлюднює соціальну ціль і бажаний результат/показник і, враховуючи кошти, які були б витрачені на вирішення цієї проблеми силами державних організацій, формує бюджет проекту. Якщо соціальне підприємство знаходить модель, як за ці гроші досягти бажаних показників, вкладається соціальний контракт. Соціальне підприємство під цей контракт залучає позичені кошти і проводить роботу. Якщо бажаного ефекту було досягнуто, держава оплачує роботу. Зважаючи на це, можна сказати, що соціальне підприємництво — це той бізнес, який «має попит» з боку держави, тобто держава підтримує цей бізнес, надаючи йому певні привілеї.

Разом з цим, враховуючи, що соціальне підприємництво зараз стає досить популярним, то новачку, щоб не загубитися на ринку, завжди необхідно стимулювати свій творчий потенціал, щоб зайняти більш вигідну

позицію, ніж його конкуренти. Це також можна визначити вигодою для підприємства, так як підприємство стає новатором, отже збільшує свої конкурентні переваги.

Також варто визначити вигоду тих підприємств, які використовують корпоративну соціальну відповідальність.

Роль соціальної відповідальності у сучасних умовах функціонування бізнесу можна сформулювати двояко [2]:

- по-перше, соціальна відповідальність надає ряд конкурентних переваг, у тому числі пов'язаних зі створенням та підтримкою нематеріальних активів;
- по-друге, соціальні заходи підприємства є суттєвим елементом комплексу заходів пов'язаних із налагодженням відносин зі споживачем.

Филип Котлер визначає корпоративну соціальну відповідальність як «вільний вибір компанії на користь підвищення рівня добробуту місцевої спільноти за допомогою відповідних підходів до ведення бізнесу і використання корпоративних ресурсів» [3].

Виходячи з цього, вигода підприємства від використання корпоративної соціальної відповідальності полягає в тому, що при рівних характеристиках продукції споживачі віддають перевагу продуктам та послугам тих компаній, які піклуються про соціальні аспекти розвитку суспільства і будують бізнес-стратегію з урахуванням принципів соціальної відповідальності [1,5]. Використовуючи заходи, що створюють в суспільному розумінні зв'язок конкретних марок і корпорацій з рішенням соціальних, екологічних, культурних і інших проблем, можна досягнути того, що відповідні товари та послуги стають більш привабливими для споживача. Подібні тенденції у більшій мірі притаманні розвинутих країнам, але невдовзі слід очікувати подібних змін і в поведінці вітчизняного споживача.

Також варто зазначити, що підприємства з соціальною спрямованістю мають суттєвий вплив на територію присутності. Тобто в розрізі моделі соціально-орієнтованого підприємництва, вигоду мають і місцева громада, і саме підприємство.

Таким чином, попри соціальну спрямованість, модель соціально-орієнтованого підприємництва є вигідною й для самого власника такого бізнесу. Зокрема, це додаткова підтримка з боку держави; відання споживачами переваги продукції підприємств цієї моделі порівняно з продукцією інших підприємств, що впливає на зростання попиту; позитивний імідж підприємства перед очима потенційних інвесторів тощо.

Література

1. Бизнес как субъект социальной политики: должник, благодетель, партнер? / А. Е. Чирикова, Н. Ю. Лапина, Л. С. Шилова, С. В. Шишкин (отв. ред.); Независимый институт социальной политики. М.: ГУ–ВШЭ, 2005. — 262 с.
2. Дудкін О. В. Соціальна відповідальність як складова маркетингової стратегії промислового підприємства // Механізм регулювання економіки. — 2008. — № 4. — Т. 2.
3. Котлер Ф., Ли Н. Корпоративная социальная ответственность. Как сделать как можно больше добра для вашей компании и общества / Пер. с англ. С. Яринич. — К.: Стандарт, 2005. — 302 с.
4. Кривобок П. В. Соціально-орієнтоване підприємство як модель соціально-економічного розвитку сіл України//Агросвіт. — 2015. — № 14.
5. Кульбако М. С. Соціальне підприємництво: кон'юнктурний тренд чи ефективний інструмент вирішення соціальних проблем суспільства?//Стратегія економічного розвитку України. — 2015. — № 36. — С. 232–240.
6. Якісне дослідження методів впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.corporate-citizenship.org.ua>

Новіцька Ольга Василівна
аспірантка кафедри підготовки менеджерів
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Основне завдання економічної теорії — дослідження об'єктивних економічних закономірностей еволюції людської цивілізації. Істотна роль при цьому відводиться проблемам, пов'язаним з розумінням ролі праці, і ставленням до неї членів економічних спільнот. В сучасній соціально-економічній ситуації необхідна творча новаторська праця, здатна забезпечити прорив в майбутнє. Вона повинна стати предметом особливої соціальної цінності, престижу, основним засобом і умовою як суспільного розвитку, так і удосконалення особистості людини [1].

Безпосередній вплив на процес інтелектуалізації має ринок праці, який в умовах сьогодення України характеризується значними структурними і динамічними змінами, посиленням конкурентної боротьби підприємств за залучення кваліфікованого персоналу, формуванням нових вимог до персоналу працедавцями.

Економісти під інтелектуалізацією праці розуміють збільшення питомої ваги розумових функцій (управління, контроль, налагодження) в структурі трудових зусиль працівника на основі НТП, підвищення кваліфікації та культурно-освітнього рівня. Якщо глибше розглянути цю економічну категорію, то інтелектуалізація праці не є одним із виробничих факторів. Вона є чинником, що якісно підвищує продуктивність, сприяє зародженню та впровадженню нових ідей, пришвидшує і примножує цю діяльність, тобто є тільки інтенсифікатором. На практиці процес інтелектуалізації суспільної праці відбувається наступним чином: ринок праці поступово звільняється від некваліфікованої робочої сили з низьким рівнем доходів, нездатної піднятися з низького професійного рівня [2].

Державна політика розвитку трудових ресурсів вищого типу розподіляється на два етапи: підготовка трудових ресурсів у системі традиційної освіти (дошкільні установи, школи, коледжі, вузи) і подальша професійна спеціалізація та перепідготовка кадрів у власних наукових та навчальних центрах, а також спеціалізовані курси. Така державна політика за умови її вдалої реалізації здатна дати значний ефект у нашій країні.

В умовах глобалізації інновативність і розвиток конкурентоспроможності економіки можливо підтримувати лише за наявності якісної системи освіти та високої якості людського капіталу.

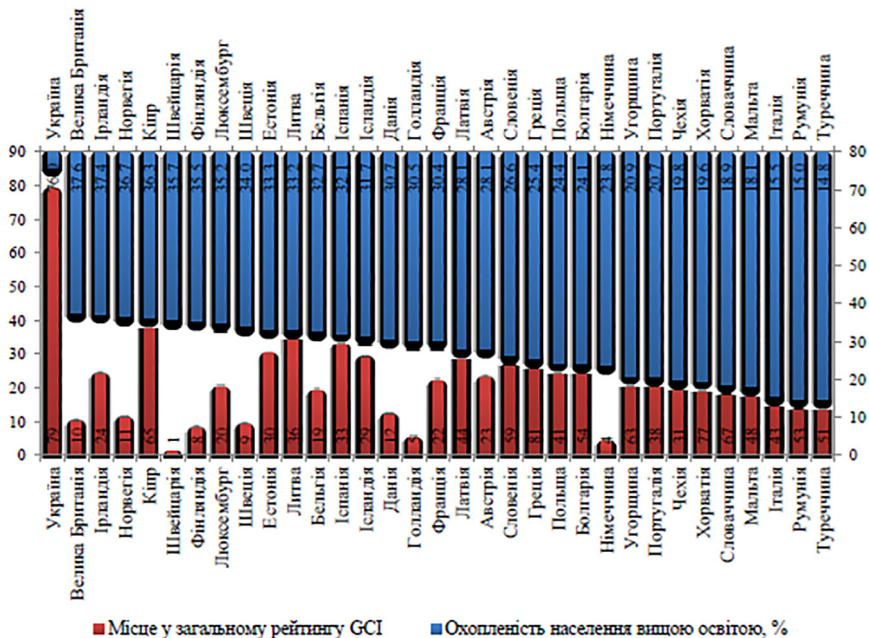

Рис. 1. Рейтинг країн за охопленістю населення вищою освітою, 2015 р.

Про невикористаний потенціал українських закладів вищої освіти надавати випускникам запитаний сучасною економікою рівень знань і навичок свідчить той факт, що, враховуючи майже 76-відсоткову охопленість населення вищою освітою¹, за індексом глобальної конкурентоспроможності (GCI) Всесвітнього економічного форуму Україна за 2015–2016 рр. посіла лише 79-е місце серед 140 країн (Рис. 1).

Незважаючи на високі позиції України за рівнем охоплення населення вищою освітою (14-те місце зі 140 країн, після Греції, США, Фінляндії, Німеччини та ін.), її якість залишається невисокою (54-те місце), що йде всупереч кількісним показникам (Рис. 2). За наведеним рейтингом найменш розвинутою в Україні є сфера управлінських шкіл (менеджменту, бізнес-шкіл), що призводить до нестачі висококваліфікованих управлінців і неефективності управлінських процесів. Показники професійної підготовки під час роботи вказують на низьку фаховість кадрів і відсутність постійного підвищення кваліфікації та навчання впродовж життя [3].

Рис. 2. Місце України в рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015–2016 рр. за складника «Вища освіта і професійна підготовка»

Процес інтелектуалізації виробництва об’єктивно вимагає підвищення використання персоналу підприємства як носія основних потенційних можливостей розвитку економіки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що вплив процесу інтелектуалізації праці на систему виробничих відносин проявляється таким чином:

- змінюється роль та якість людського капіталу;
- відбуваються зміни в суспільному поділі праці;
- формується висока інноваційна здатність робочої сили;
- змінюється характер трудових відносин.

Отже, інтелектуалізація праці є визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності підприємств, економічного розвитку України, формування постіндустріального (інформаційного) суспільства.

Література

1. Новожилова Н. В., Смирнов В. В. Интеллектуализация труда в системе производственных отношений //Аудит и финансовый анализ № 3, 2008//ФГОУ ВПО «Чувашский государственный университет имени И. Н. Ульянова». С 1–10.
2. Думанська В. П. Інтелектуалізація праці – пріоритетний напрям розвитку економіки України / В. П. Думанська // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. / ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; редкол.: О. О. Беляєв (відп. ред.) [та ін.]. – Київ: КНЕУ, 2007. С 242–249.
3. Eurostat, Global Competitiveness Report (2015–2016). Режим доступу// <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015–2016/>

Жиентаев Сансызбай Мухаметкалиевич

Д.э.н. профессор

*Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова
г. Костанай, Казахстан*

Утеулин Валентин Нуркелгенович

Магистрант экономической кафедры

*Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова
г. Костанай, Казахстан*

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА ЭКОЛОГИЧЕСКИ ЧИСТОГО ЗЕРНА – РАЗВИТИЕ ПРОИЗВОДСТВА ЗЕРНА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Зерновое производство — это выращивание зерновых культур для получения зерна; важнейшая отрасль растениеводства [1, с. 85].

Производство зерновых — базовая и определяющая отрасль сельского хозяйства и, в значительной степени — экономики в целом. Достаточный уровень производства зерновых создает необходимую сырьевую базу и предпосылки развития следующих производств: биополимеров, крахмалопаточной продукции и подсластителей, биотоплива, хлеба и хлебобулочных изделий, в свою очередь входящих в число базовых продуктов питания, животноводства, т.е. отраслей, обладающих помимо всего прочего, большим потенциалом инноваций и наукоемкости.

Сельское хозяйство и, в частности, производство зерновых аккумулирует достижения целого ряда других отраслей, и его уровень является индикатором развития следующих направлений: машиностроения, производства удобрений, селекции, целого кластера технологий совершенствования, направленных на обеспечение роста урожайности, транспортно-логистической сети, социального благополучия.

Современное зерновое хозяйство функционирует в результате тесных межотраслевых товарно-материальных потоков и влияет на многие отрасли народнохозяйственного и агропромышленного комплекса, выполняя незаменимые технологические и стратегические социальные функции. Именно соответствующий уровень производства зерна является основой решения продовольственной проблемы страны. Зерновое хозяйство занимает одно из особых мест в АПК: благодаря ему во многом зависит развитие ряда отраслей АПК, удовлетворение потребности населения в базовых продуктах питания. Если рассматривать зерно с точки зрения продуктов питания и энергетического сырья, то следует отметить, что в настоящее время население планеты прирастает быстрыми

темпами, что тянет за собой увеличение потребления пищевой продукции. Как известно, зерно и продукты его переработки являются во всём мире основными продуктами питания человека. Зерно является постоянным и повсеместным источником получения белка, необходимого для жизнедеятельности человека.

Потребление хлеба и хлебных продуктов в Казахстане на душу населения около 120 кг при рациональной норме 110 кг. За счет продуктов переработки зерна (хлеб, мука, крупа) обеспечиваются 40% общей калорийности питания, почти 50% потребности в белках, 60% потребности в углеводах. Но так же необходимо учесть еще и зернофураж, используемый для производства животноводческой продукции; тогда доля зерна и продуктов его переработки в общей калорийности питания достигнет 55–60%, в потребляемом белке – 80%, в углеводах – 62% [2, с. 43].

В то же самое время, ввиду различных факторов по всему миру идет сокращение земельных угодий, пригодных для выращивания сельхозкультур, из-за чего возникает дефицит продуктов питания. Также идет активная добыча полезных ископаемых (нефть, газ) и по мере истощения недр возникает дефицит, который может заполнить топливо, произведенное из зерновых культур. При всем при этом сельскохозяйственная продукция в отличие от ископаемых природных ресурсов является возобновляемой, что может обеспечить неограниченно во времени, как продовольственные, так и энергетические потребности страны. Зерно служит сырьем для некоторых отраслей пищевой, комбикормовой, химической, текстильной промышленности и является источником кормов для скота и птицы. Зерно хорошо хранится (усушка не превышает 3% в год), поэтому особенно пригодно для создания государственных резервов продовольствия и кормов. Оно легко перевозится на большие расстояния, в связи с чем широко используется в качестве привозного корма на птицефабриках и в животноводческих комплексах. Благодаря низким затратам живого труда и высокому уровню механизации производство зерна в меньшей степени зависит от наличия трудовых ресурсов, чем выгодно отличается от пропашных культур. Затраты труда на 1 га посевов зерновых в среднем составляют 15–20 чел. — ч — это почти в 10 раз меньше, чем на 1 га сахарной свеклы. Зерновые хорошо сочетаются в севооборотах с большинством других культур, а побочная продукция (солома) широко используется в качестве важного источника гумуса, кормов и подстилок.

Сельское хозяйство является одним из наиболее крупных и важных секторов экономики республики. Формирование рыночной экономики агропромышленного производства Казахстана происходило в крайне неблагоприятной, острокризисной обстановке, при негативном воздействии ряда факторов, обостряющих состояние аграрного сектора, при

резком сокращении государственной финансовой поддержки, усилении диспаритета цен на промышленную и сельскохозяйственную продукцию [13, с. 11].

В истории развития зернового хозяйства Казахстана выделяют 4 крупных периода:

- первый (1954–1960 гг.) – освоение целинных и залежных земель;
- второй (1961–1985 гг.) характеризуется ускоренной разработкой и внедрением приемов почвозащитного земледелия;
- третий (1985–1990 гг.) связан с началом освоения интенсивной технологии возделывания зерновых культур;
- четвертый (с 1990 по настоящее время) характеризуется функционированием зернового комплекса республики в условиях транзитной экономики.

К началу рыночных преобразований в экономике среднегодовое производство зерна составляло: в 1976–1980 гг. – 27,5 млн тн, в 1981–1985 гг. – 21,3 млн тн, в 1986–1990 гг. – 24,1 млн тн. По уровню среднегодового производства зерна в период 1981–1985 гг. удельный вес Казахстана в бывшем Союзе составлял 11,8% [4, с. 51].

Реформы в казахстанском АПК начались позже, чем в других отраслях. Только в 1994 году были отпущены цены на сельскохозяйственную продукцию. К тому времени цены на технику давно были свободными, и в результате образовался огромный ценовой разрыв между продукцией промышленности и сельского хозяйства. Со второй половины 90-х годов правительство стало последовательно проводить меры по стимулированию сельского хозяйства. Агропромышленный комплекс активно возрождается, так как он представляет собой совокупность взаимосвязанных отраслей материального производства, объединенных единой целевой функцией – надежным обеспечением страны продовольствием и сельскохозяйственным сырьем. Основным производителем зерна в Казахстане является северный регион: Акмолинская, Костанайская и Северо-Казахстанская области, на долю которых приходится около 66% валового сбора по республике. Производят зерно и в других областях: Алматинской (около 6% общего валового сбора), Актюбинской, Карагандинской, Жамбылской и Восточно-Казахстанской (по 3%). За период с 1990 по 2015 годы посевная площадь основных зерновых культур сократилась с 23,3 до 11,7 миллионов гектаров, а урожайность всех зерновых культур в настоящее время в 1,5–2,0 раза меньше потенциально возможной по технологии. При этом, если раньше доля зерновых в общей площади сельскохозяйственных культур составляла 66%, то в настоящее время произошло ее увеличение до 80%. Основные площади в общей структуре посевов приходятся на пшеницу, доля которой увеличилась с 40% в 1990 году до 75,7% в 2015 году.

Параллельно с ростом удельного веса пшеницы в структуре зерновых культур произошло уменьшение посевных площадей риса с 124,5 тыс. га. в 1990 году до 83,6 тыс. га в 2015 году; кукурузы на зерно с 128,6 тыс. га в 1990 году до 101,2 тыс. га в 2015 году. Площади под бобовыми культурами уменьшились в 7 раз, крупяными в 6 раз, зернофуражными в 4 раза [5, с. 69].

Таким образом, наряду со значительным уменьшением общей посевной площади, в ее структуре наблюдается значительный перекокс в сторону зерновых культур и, особенно, пшеницы в ущерб другим культурам. Однообразный набор зерновых культур не учитывает особенностей почвенно-климатических условий регионов, конъюнктуры рынка и, соответственно, не обеспечивает устойчивое и конкурентоспособное ведение зернового производства. В результате уменьшения посевной площади зерновых культур сократились и объемы производства зерна. Валовой сбор зерна в среднем за 1999–2015 годы составил лишь 47,6% от объема 1990 года. Также претерпела изменения и структура производства зерна. По сравнению с 1990 годом в 2015 году произведено пшеницы меньше на 21,5%, объемы производства овса и риса сократились, соответственно, в 3,3 и 4,7 раза, ячменя в 4 раза.

В Казахстане производится в среднем 18,2–20,1 млн тонн зерна, что дает право стране находиться на третьем месте в СНГ после России и Украины. По данным Агентства РК по статистике, валовый сбор зерновых культур по республике в 2015 году составил 18673,7 тысяч тонн, в том числе пшеница 13747,6 тыс. тонн (таблица 1) [6].

Высокие качественные характеристики казахстанской пшеницы способствовали позиционированию Казахстана в качестве одного из ведущих мировых экспортеров зерна и муки. Казахстан входит в десятку ведущих поставщиков пшеницы на мировой рынок, а по экспорту муки занимает лидирующую позицию в мире.

В 2014 году АО «НК «Продкорпорация» было экспортировано 30 тыс. тонн зерна в Китай. В 2015 году увеличен объем экспорта до 40 тыс. тонн зерна. Формирование рыночной экономики агропромышленного производства Казахстана происходило в крайне неблагоприятной, острокризисной обстановке, при негативном воздействии ряда факторов, обостряющих состояние аграрного сектора, при резком сокращении государственной финансовой поддержки, усилении диспаритета цен на промышленную и сельскохозяйственную продукцию. Экспорт пшеницы является одним из главных источников валютных поступлений в экономику республики. Несмотря на то, что страна находится в зоне рискованного земледелия, а сбор зерновых может отличаться в разные года более чем на 50%, Казахстан полностью обеспечивает себя хлебом, и экспортирует не менее 70% урожая даже в самые неурожайные годы.

Зерновое хозяйство является основной отраслью не только растениеводства, но и всего сельскохозяйственного производства. Значение этой отрасли связано в первую очередь с тем, что она обеспечивает получение основных продуктов питания — хлеба и зерновых продуктов, которые содержат все вещества, необходимые для жизнедеятельности человека.

Таблица 1

Валовый сбор зерновых культур, в т. ч. пшеница, по Республике Казахстан за 2009–2015 гг, тысяч тонн

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Республика Казахстан	20 830,5	12 185,2	26 960,5	12 864,8	18 231,1	17 162,2	18 673,7
Акмолинская	5 067,8	2 141,9	6 597,6	2 822,0	4 411,7	4 502,6	4 434,7
Актюбинская	394,7	64,4	428,6	94,7	212,6	143,4	164,9
Алматинская	1 190,2	1 066,0	1 119,8	1 021,7	1 103,9	1 046,5	1 172,2
Атырауская	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	-	0,3
Западно-Казахстанская	146,4	76,3	347,3	129,3	198,4	223,8	95,5
Жамбылская	553,3	372,6	393,5	229,5	480,0	288,6	452,6
Карагандинская	553,1	293,9	709,6	403,4	758,9	599,5	591,6
Костанайская	4 913,0	3 039,9	7 900,0	2 449,5	4 267,5	3 987,5	4 542,7
Кызылординская	270,5	328,2	301,0	291,0	295,1	323,8	368,6
Южно-Казахстанская	408,0	371,3	357,0	282,6	471,4	421,3	581,1
Павлодарская	826,7	232,1	384,9	168,5	696,7	364,4	575,5
Северо-Казахстанская	5 620,8	3 730,4	7 879,4	4 391,1	4 544,0	4 547,0	5 047,1
Восточно-Казахстанская	885,3	467,7	540,9	580,9	790,2	713,4	646,7
г. Астана	0,4	0,2	0,3	0,5	0,6	0,3	0,1
г. Алматы	0,3	0,3	0,3	0,1	-	0,1	0,1

В Казахстане производится в среднем 18,2–20,1 млн тонн зерна, что дает право стране находиться на третьем месте в СНГ после России и Украины. Высокие качественные характеристики казахстанской пшеницы способствовали позиционированию Казахстана в качестве одного из ведущих мировых экспортеров зерна и муки. Казахстан входит в десятку ведущих поставщиков пшеницы на мировой рынок, а по экспорту муки занимает лидирующую позицию в мире. В целом состояние зерновой отрасли Казахстана стабильное. Традиционные импортеры казахстанского зерна в силу природно-климатических условий не обеспечены зерном собственного производства и в долгосрочной перспективе сохранят спрос на казахстанское зерно. Кроме того, устойчивая динамика роста населения в странах Средней Азии будет стимулировать рост спроса на казахстанское зерно. В республике действует программа финансового

оздоровлення суб'єктів АПК в рамках Програми «Агробізнес-2020». Благодаря значительному притоку инвестиций и технологий в зерновую отрасль, за прошедшие годы создан устойчивый производственный фундамент. Несмотря на периодические неурожайные годы, в целом рентабельность производства зерновых за прошлые периоды держалась на уровне 5265%, при себестоимости затрат на 1 га пашни в размере 15–18 тыс. тенге. Это сохраняет в долгосрочной перспективе инвестиционную привлекательность зерновой отрасли.

Литература

1. Аграрная экономика: Учебник [Текст] / под ред. Малыша М. Н. — СПб.: Лань, 2012. — 688 с.
2. Коренев Г. В. Растениеводство [Текст] / Г. В. Коренев — М.: Колос, 2011. — 368 с.
3. Куришбаев А. К. Состояние и проблемы зернового производства в Республике Казахстан [Текст] / А. К. Куришбаев // Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана. — 2013. — № 11. — с. 3–5
4. Аналитический обзор зернового рынка Республики Казахстан — Астана: АО «НУХ «КазАгро», 2014–20 с.
5. Валовой сбор основных сельскохозяйственных культур РК [Электронный ресурс] / Код доступа: http://stat.gov.kz/faces/wcnav_externalId/homeNumbersAgriculture?_afLoop=11530625298804214#%40%3F_afLoop%3D11530625298804214%26_adf.ctrl-state%3D4k47xtzt9_42
6. Мишулина О. В. Основы рыночной экономики в агропромышленном комплексе: учеб. пособие. [Текст] / О. В. Мишулина — Алматы: Агро-импульс, 2010. — 155 с.

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«31» жовтня 2016

Сборник тезисов научных работ

VII MEЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«31» октября 2016

Abstracts of scientific works

VII INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

«ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS AND FINANCE»

«31» october 2016

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф.12

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

<http://www.frada.com.ua>

<http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 21.11.2016. Формат 60×84/16

Папір офсетний. Гарнітура PetersburgC. Друк на дуплікаторі.

Тираж 100. Замовлення № 385.

Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у Видавництві ТОВ «Спринт-Сервіс».

Свідоцтво: Серія ДК №4365 від 17.07.2012

Контактний телефон: +38(050) 647-1543